هۆنراوەیەک لەبارەی کوردەوە.. وەرگێڕان و ئامادەکردن: عیسا بۆتانی

سیمبولی بەرخۆدانی ئۆکرانیایێ…

(ڤاسیل سیمۆنینکۆ)ی هەڵبەستوانی ناوداری ئۆکرانی لە سێپتەمبەری ساڵی 1963 لە یادداشتەکانی خۆیدا وەهای نووسیوە:
ڕردامەزراوە ڕۆژنامەوانییەکان توندئاژۆ و بێ کەڵکتر بوون، سۆڤیەت زیانی بە هەڵبەستەکانم گەیاند و هەر یەکێك بە هەوەستی خۆی هەرچی ویستی کردی و، چەندین چامە شیعرییەکانمیان لەناو برد؛'.

دسەڵاتی سۆڤیەت ویستی کاریگەرترین دەنگ لە نەوەی شەستەکان لەنێو ژمارەیەك لە نووسەر و شاعیرانی گەنج ئەوانەی خۆیان بە بەرپرس دەزانی لەوەی چاند و کەلتووری ئۆکرانیای سۆڤیەتی بژێننەوە بێدەنگ بکا، بۆیە زۆربەی شیعرەکانی ڤاسیل سیمۆنینکۆ لەمیانی تەمەنی کورتی ئەودا ڕێگای بڵاوکردنەوەی پێ نەدرا. کۆمەڵە شیعرێکی بەناوی (بێدەنگی و بروسك) لە ساڵی (1962)دا بڵاو بوویەوە و لەلایەن سانسۆرەوە بە بەردەوام بەرهەمەکانی دەشێوێندرا و زۆرێك لە چەمك و گوزارشتە سەرەکییەکان دەسڕدرانەوە و ناوونیشانەکانیان دەگۆڕدران؛ بەشێوەیەك کە شیعرەکان لە واتاکانییان بەتاڵ دەکرانەوە. بەم هۆیەوە ڤاسیل سیمۆنینکۆ لەهەمبەر ئەو ستەمەی گۆڤارە سۆڤیەتییەکان و رژێمی ئەوسای دەوڵەتی سۆڤیەت لە شیعرەکانیان دەکرد ناڕەزایی توندی دەنواند، تاکو ئەو ئاستەی شیعری (بۆ برای کوردم) ڕێگای پێ نەدرا و لە دەرەوەی یەکێتی سۆڤیەت بڵاو بوویەوە.
شیعری بۆ برای کوردم یەك لەو هەڵبەستانە بوو کە سیمۆنینکۆ لە ئاداری ساڵی 1963دا بۆ شۆڕشی گەلی کوردستان نووسی لە سەردەمی شۆڕشی مەزنی ئەیلوول بە رابەرایەتی مەلا مستەفای بارزانی دژ بە زوڵم و ستەمکاریی رژێمی ئەوسای عێراق، ئەوەی وایکرد سیمۆنینکۆ وەکو شاعیرێك ئەو هۆنراوەیە بۆ شۆڕشی کوردستان بنووسێ پاڵپشتی سۆڤیەت بوو لە رژێمی ئەوسای عێراق دژ بە گەلی کورد، ڤاسیل سیمۆنینکۆی شاعیر لەرێدا د[illegible] کە شۆڤینیزمی سۆڤیەتی دوژمنی هەرێ سەرسەختی کورد و ئۆکرانییەکانە و بەو شیعرەشی بووە قارەمانێکی نەتەوەیی و لەنێوان نەوەکانی ساڵانی شەستەکان و حەفتاکاندا وەکو قسەکەری ئۆپۆزسیۆنی ئۆکرانی و یەکێک لە گرنگترین کەسایەتی

ئەدەبیی ئێرانی ناسرا. ڤاسیل لەمیانی ئەو شیعرەیدا هاوڕێیەکی کوردی دەدوێنێت کە وڵاتەکەی لەلایەن ستەمکار و خوێنمژانەوە داگیر کراوە، ئەو تیشك دەخاتە سەر ئەوەی کەوا ستەمکاران لەنەتەوەیەکی دیاریکراو نین… ئەوان لە نەژادێکی سیمبولیکن، بۆیە ئەو هەڵبەستوانە ناویانی وەکو شۆڤینیزم هێناوە… شۆڤینیزم لەلای ئەو پێلاماردەرێکی تینوو بە خوێنە و هیچ بەزەیی لەدڵدا نیە و تەنیا لە زمانی گوللە تێدەگات.

شۆڤینیزم لەسەر خوێنی میللەتانی دەوڵەمەند و ئازاردراو زیاتر قەڵەو دەبێت و(هیچ دەرفەتی ڕێککەوتن و ئاگربەست لەگەڵ ستەمکاراندا نیە و تاکە ڕێگا تێکۆشینە لەهەمبەریان).

ئیگۆر چانکۆڤسکی سەبارەت بەو هەڵبەستەی سیمۆنینکۆ گوتی: (ئەو وەکو پرۆمسیۆسە هاکا کێت و زنجیرەکانی پساند)، ئەو هەڵبەستە تەنها بانگەواز نیە بۆ ئەو وڵاتانەی کە داگیرکراون تاکو سەروەری و ئابڕوو و ناسنامە نیشتمانییەکانیان بپارێزن، بەڵکو داوایەکە تاکو بەهێزتر لەهەمبەر داگیرکەران بوەستنەوە و تاکو دوایین شۆڤێنی لەسەر ئەم هەسارەیە مابێت لەخەبات کردن بەردەوام بن.

ئەو هەڵبەستە لەکاتێکدا نووسرا کە زۆردەستی و داپڵۆسین و چەوساندنەوە لەلایەن رژێمی سۆڤیەتەوە گەیشتبوە ترۆپك، هاووڵاتیان لە ئاماژەکانی سیمۆنینکۆ گەیشتن کە باس لە گەلی کورد دەکا وەکو نەتەوەیەکی هاوشێوەی ئەوان ستەملێکراو، بۆیە هەڵبەستەکە نزیك بوو لە دۆخی ئەوسای ئێرانیا و نووسینەوەی هەڵبەستەکە بە فراوانی بڵاو بوویەوە و وایکرد سەرباری دەستگرتن و پاراستنی خواستی ئازادیی ئێرانیا، لەهەمان کاتیشدا واتایەکی جیهانیش لە شیعرەکانی ئەودا بەدی بکرێ.

لەو کاتەی ڤاسیل سیمۆنینکۆ بەهۆی شێرپەنجەوە کۆچی دوایی کرد، لەلایەن ڕۆشنبیرە ئێرانییە نیشتمانپەروەرکان وەکو کەسایەتییەکان کە شیاوی پەرستن بێت سەیر دەکرا و لەگەڵ ئەوەشدا هاوکات بوو لەگەڵ هەڵمەتی دەسەڵاتی سۆڤییەت بۆ سڕینەوەی کاریگەری نووسینەکانی. نەوەی بچووکتری نووسەرانی ئێرانی هەستان بە کۆکردنەوەی هاوکاری بۆ یارمەتیدانی ماڵباتی سیمۆنینکۆ و کۆکردنەوەی یادەوەرییەکانی و کۆڕی شیعر خوێندنەوەیان بۆ دەقەکانی ساز و بەڕێوە دەبرد، لەبەرامبەریشدا دەزگا ئەمنییەکانی سۆڤیەت دایکی ئەویان ناچار کرد نامەیەك بنووسێت و تێیدا بڵێت کە سیمۆنینکۆ هاووڵاتییەکی دژی سۆڤیەت و کۆمۆنیستێکی راستەقینە بوو)، هەروەها دەسەڵاتی سۆڤیەت ئەو دانپێدانانە ساختەیەی دایکی ڤاسیلیان وەکو بەڵگەیەکی تاوانبارکردن بۆ راوەدوونانی ژمارەیەك لە ڕۆشنبیرە ئێرانییەکان بەکارهێنا کە تۆمەتبار کرابوون بۆ

دزەپێکردن و گەیاندنی دەستنووسەکانی سیمۆنینکۆ بۆ دەرەوەی وڵات. بۆ یەکەمجار هەڵبەستی (بۆ برای کوردم) لە ساڵی (1965) لە گ□قارێکی ئەڵمانی بەناوی (سۆخانیست) و پاشان لەنێو گوڵبژێرێک لە هەڵبەست و پەخشان و نووسینەکانیدا بڵاو بوویەوە. ئەو هەڵبەستە بەیەکەم شیعری سیمۆنینکۆ هەژمار دەکرێ کە دوور لە چاودێری و سانسۆری رژێمی سۆڤیەتدا بڵاو بووبێتەوە، لەوەدا شکەستیان هێنا ناو و پەرتووکەکانی ئەو بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکار بهێنن و لەبەر ئەوە لە ساڵی (1966) بەرهەمەکانی ئەویان لە نیشتمانەکەی خۆیدا قەدەغە کرد؛ بەڵام ژمارەیەکی زۆری خەڵکی ئۆکرانی پێڕاگەیشتن و لەلای خۆیان کۆپییان کرد و بەر لەهەموو نووسینەکانی و بێ ئەوەی بترسن و لە هیچ شتێک سڵ بکەنەوە هەڵبەستی (بۆ برای کوردم)ی سیمۆنینکۆیان پاراست و تاکو ئێستاشی لەگەڵدا بێت لە ئۆکرانیا وەکو هێمایەك بۆ بەرگریکردن لە نیشتمان و بەگژاچوونەوەی سۆڤیەتی جاران و رووسیای ئەمڕۆ سەیر دەکرێ.
لە ساڵی 2008 یشدا بۆ بەرز راگرتنی پلە و پایەی شاعیری مەزن ڤاسیل سیمۆنینکۆ و رێزگرتن لە داهێنانی ئەدەبی و هەڵوێست و خەباتی نشتیمانیانەی، بانکی نیشتمانی ئۆکرانی وێنەی ڤاسیلی لەسەر پوولی پۆستە چاپ کرد و ئەو شاعیرە ناودار و نشتیمانپەروەر و داهێنەرە وەک کەسایەتیەکی گرنگ و بایەخدار لەسەر ئاستی ئۆکرانیا بە فەرمی ناسێنرا.

دەقی شیعرەکە:

بۆ برای کوردم

چیاکان دەگرین و
خوێنیان لێ دەچۆڕێ،
ئەستێرەکان رژان و دابارین؛
کەوتنە دامێنی دۆڵەکان و
زامداران نێژران.
شۆڤینزمی برسی
دڕندانە پەلامار دەدا…
ئەی کورد
فیشەکەکانت بەفیڕۆ مەدە و
گیانی جەللادەکانی پێ داپاچە …
وەك گەردەلوولی خوێن
وەك رەشەبا
دەسڕێژ بنێ بە ستەمکاری زۆڵ،

با تەنیا فیشەک لەگەڵیاندا بدوێ.
ئەوان تەنیا بۆ ئەوە نەهاتوون
بتکەن بە کۆیلە،
ئەوان مەبەستیانە
ناو و زمانت بسڕنەوە و
منداڵەکەشت هەتیو بکەوێ.
تۆ لەتەك ستەمكاراندا هەڵناکەی،
کە ئەو فەرمانت پێ بکا و
تۆش نۆکەری بیت.
ئەوان بەو خوێنە قەڵەو دەبن
کە لێیان پەست و یاخییە…
شۆڤینیزم تاهەتا
دوژمنی سەرسەختی ئێمەیە؛
ئەو ملهوڕە دەستناپارێزێ
پەنا بۆ هەر شتێک دەبا
تۆی پێ ملکەچ و زەلیل بکا.
ئەی کورد؛
دەست بە فیشەکەکانتەوە بگرە،
دەنا خەڵکەکەی خۆتت پێ رزگار نابێ.
وریا بە
هێزی رق ناخەوێ،
میهرەبانی دروشمێکی بریقەدارە،
تۆش ناحەسێیتەوە
تاوەکو دوا شۆڤینی
لەسەر گۆی ئەم زەویە لەگۆڕ نەنرێ..